

Beýik lider Atatürkün şejeresi

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy makalalar,Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Beýik lider Atatürkün şejeresi

BEÝIK LIDER ATATÜRKÜÑ ŞEJERESİ

- Türkié respublikasyny esaslandyryjy Gazy Mustapa Kemal Atatürkün nesil daragty

Osmanly türkmen soltany Myrat Hudawendigär zamanyndan başlap, döwleti dolandyran patyşalar Rumelini, Balkan ýurtlaryny we Ýewropany türkmenleşdirmek üçin gelip çykyşynda başga halklaryň gatyşygy bolmadyk arassa türkmen maşgalalaryny köpçülikleýin täze eýelenen ýerlere ugradypdyrlar. Bu migrasion prosesiň agramly bölegini oguz-türkmenleri we musulman oguzlaryň ýörük türkmen taýpalaryndan ugradylan maşgalalar düzüpdir.

Musulman oguzlar gelip çykyşy boýunça Tañry dagy we Garagöz ýörüklerinden bolup, olaryň Türkiyäniň Konýa we Aýdyn sebitlerine ýerleşen böleginiň atlary birin-birin ýazylgydyr. Ol ýeriniň ilatyny 950-nji ýyl senesi goýlan we 82-nji belgi goýlan tükelleyiň depderinde Anadoludan Rumelä geçen türkmen tire-taýpalarynyň atlary ýekän-ýekän ýazylypdyr. Olaryň musulman oguzlar bolan ýörük türkmenlerinden düzülen maşgalalarynyň kimlerdigi barada çeşmelerde anyk maglumatlar bar.

Ynha, hut şol taryhy maglumatlar hem beýik türk lideri Atatürkün ata-babalarynyň Anadolunyň Konýa we Aýdyn sebitleride ýaşan türkmenlerdigini ýazýar.

Atatürkün aňyrsyna Anadoludan Rumelä gidip, Gresiyanyň Manastyr oblastynyň Kojajyk şäherçesine ýerleşen türkmenleriň biri bolan Hapyz Ahmet Aluş ependi diýer ekenler.

Kojajyk şäherçesiniň ilaty tutuşlygyna türkmendir. Atatürk

Hapyz Ahmet ependiniň agtygydyr. Hapyz Ahmet ependiniň saçlary gazylymtyk bolandygy üçin oňa Gyzyl Hapyz ependi diýipdirler. Beýik lider Atatürküň atasy Gyzyl Hapyz ependi Kojajyk şäherçesinde mugallymçylyk edipdir. Atatürküň kakasy Aly Ryza ependä Alüş ependi diýipdirler.

Kojajyk şäheriniň ähli ýasaýjysy Aýdyn we Konýa sebitlerinden göçüp gelen arassa ýörük türkmenleridir. Bularyň Taňry dagy we Garagöz ýörükleridigi ýokarda agzalan ilat sanyny tükelleyiň kitabynda anyk ýazylandyr. Şeýle hem başga taryhy maglumatlarda-da Aktan we Naldöken ýörükleriniň şu sebitlerde ýaşandygy bellenip geçilýär. "Fetihnamalar" ("Yeňişnamalar") şol ýerlerdäki Konýa türkmenlerine "Serhetçi gazylar" derejesiniň berilendigini habar berýär. Olara gönüden-göni ýörük türkmenleri diýlipdir.

Beýik lider Atatürk arassa türkmen bolup, Konýa we Aýdyn sebitlerinden göçen türkmen maşgalasynyň perzendifdir. Ejesi Zübeýda hanym bolsa Aýdyn dan Selanige giden başga bir türkmen maşgalasynyň gyzydyr. Zübeýda hanymyň kakasynyň asly Aýdynlydyr.

(Zübeýda hanym boýunça giňişleýin maglumat üçin Baýramgeldi Çaryýewiň "Zübeýda hanym" makalasyna seret:

http://www.kitapcy.com/news/zubeyda_hanym/2018-12-21-4080)

Bu maglumatlar Türkiyäniň Premýer-ministrliginde işläň Sejagatdin Zenginoglynyň "Bilimler zamanasyndaky türk ýaşlarynyň batlanan sesi-1999" ("Bilgi Çağındaki Türk Gençliğinin Yükselen Sesi-1999") atly kitabyndan alyndy.

■ Atatürkün öz gelip çykyşy barada aýdanlaryndan:

[1] "Meniň şu dünýäde ýeke-täk buýsanjym we baýlygym türklükden başga zat däldir.

Maňa adamlardan üýtgeşik dünýä iniş ýoñkejek bolmaň. Meniň doğuşyndaky ýeke-täk aýratynlyk türk(men) bolup dünýä inmekdir!"

[2] Atatürküň "Siz kimlerden bolarsyňz?" diýip soran bir iňlide beren jogaby:

"Ene-atasynyň asylzadalygy bilen öwünýän Teodos Italiýa

ýarymadasyna inmek isleýän Atilla bilen ýaraşyk duşuşugyny geçirmeziniň öňüsyrasy: "Siz kimlerden bolarsyñz?" diýip sorapdyr. Atilla hem oña: "Men asly pæk halkyň ogludyryń!" diýip jogap beripdir. Ynha, meniňem size berjek jogabym şudur!"

[3] Ynha, şu aşakdaky setirlerem bolar-bolgusyz internet saýtlarynda ýalan-ýaşryk toslamalar maglumatlar arkaly Atatürkün gelip çykyşyny jöhitlere baglajak bolýan we onuň türk halkynyň öňünde bitiren taryhy missiýasyna dodak çowürýän häzirki käbir gara niýetli betpygyllara we käbir dindarsumaklara berip giden jogaby:

"Türk(men) türk(men)digi üçin asylzadadır... Köpimiz garry atamyzyň atasynyň kimdigini bilemezok. Biz ata-babalarymyza bolan buýsanjymyzy türk(men) bolup dogulmakdan tapmalydyrys".

[4] "...Türk(men)cilik meniň iň ygtybarly daýanjym we iň belent buýsanjymdyr".

[5] "Milli gymmatlyklarymyza duşmançylyk besleýänler bilen dost boljak bolup durmagyň geregi ýok. Bular ýaylara garşı... "Türk men we saňa menem duşman bolaryn, dünýäde ýeke özüm galsamam!" diýmegi başaralyň".

[6] "Gelip çykan türk halkymyň şan-şöhratynyň bolşy ýaly, meniňem şol halkyň bir parçası bolup durýandygym üçin şan-şöhratym bardyr..."

[7] Ynha, Atatürk öz gelip çykyşy barada şular ýaly sözleri aýdypdyr. Ol özüne "Men Türk", "MEN TÜRKMEN!" diýip belent ses bilen gygyrýar we çäksiz ruhubelentlik bilen muňa BUÝSANÝANDYGYNY aýdýar. Onuň öz gelip çykyşy barada aýdan bu belent äheňli sözleriniň üstüne goýup boljak hiç hili söz tapylmasa gerek.

Mustapa Kemal türkmendir, özem goja türkmendir we ol sözüň doly manysynda häzirki doganlyk türk milletiniň hakyky Atasydyr.

Ol häzirki türk halkynyň unutdyrylmaga çalşylan milli

buýsanjyny gaýtadan dikelden, ýykylyp weýran bolan alty asyrlyk Osmanly türkmen döwletiniň küllerinden täze türk halkynyň galkynyp çykmagyna tekge beren beýik Türkmendir! Türkmen halkynyň şanly taryhynda yz goýan belent şahsyyetlerimiziň adyny garalamaga synanyşýan käbir guşbeýinleriň hiç mahalam Mustapa Kemal Atatürkün şejeresine gara sürtmäge güýcleri ýetmez!

Geliň, bilip ýa-da bilmezden şeýle provokasiýalaryň gurbany bolan käbir darbeýinlilere muny subut etmegiň hernäçe zerurlygy ýok hasap etsegem, Atatürkün ene-atasynyň gelip çykyşyna ser salalyň.

■ Mustapa Kemalyň ejesi Zübeýda hanym ýörük türkmenlerindendi

Zübeýda hanomyň taýpasy ýörükdi. Ol Fatih Sultan Mehmediň döwründe Garamanogullary türkmen begliginiň ýykylmagyndan soň (1466) Balkan ýurtlarynda täze eýelenen ýerleriň türkmenleşmegi üçin göçürilen maşgalalardandyr. Bu barada belli türkmen taryhcysy Baýramgeldi Çaryýew hem ýörite belläp geçýär:

"Zübeýda hanomyň ata-babalarynyň asly ýörük türkmenlerinden bolup, olar Osmanly türkmenleriniň patyşalary Myrat Hudawendigäriň we Fatih Sultan Mehmediň döwleti dolandyran döwürlerinde Toros daglarynyň eteklerinde, Konýa we Aýdyn welaýatlarynda ýaşapdyrlar".

(Seret:

http://www.kitapcy.com/news/zubeyda_hanym/2018-12-21-4080).

Konýa sebitlerinden gelendikleri üçin resmi maglumatlarda olaryň ady "konýarlar" diýen at bilen ýatlanypdyr.

[8] Maşgala Wodina sanjagynyň Saryköl şäherçesine göçüp barypdyr. Zübeýdanyň kakasy Sopyzada Seýfulla aga Selanigiň golaýyndaky Lankaza diýen ýere göçýär we mülk ýeri edinýär. Zübeýda hanym 1857-nji ýylда şol ýerde dogulýar. Zübeýda hanym Atatürkün kakasynyň üçünji aýalydyr.

[9] Zübeýda hanomyň gelip çykyşyny birem onuň öz ýakyn dogan-

garyndaşlarynyň sözlerinden yzarlalyň.

Mustapa Kemalyň uýasy Makbule hanym (1885-1956):

"Ejemden şulary kän-kän gezekler diňläpdim. Ol "biziň aslymyz ýörükdir, biz bu ýerlere Konýa-Garaman sebitlerinden gelipdiris" diýerdi we ata-babalarymyzyň käbiriniň soñ-soñlar gaýtadan Konýa dolanyp barandygyny aýdardy: "Atam Feýzulla ependiniň uly agasy Konýa dolanypdyr, Mövlana dergähine giripdir, ol ýerde galypdyr. Megerem, ol ýörükligini ýitirmän saklar..."

[10] Makbule hanym ýörük türkmençiliği üçin şeýle diýýär:

"...Ejem hemiše öz ýörük türkmenligine buýsanyp gezerdi. Bir gün men Atatürkden "Ýörük diýmek näme?" diýip soradym. Agam maňa "Ýoreýän türkler" diýip jogap berdi".

[11] Ýörük sözi bilen türkmen sözi bir many aňladýan sözdür. Atatürk öz şejeresini mälim edende hut şeýle diýipdir: "...Meniň atalarym Anadolydan Rumelä gelen ýörük türkmenlerindendir".

[12] Zübeýda hanymyň kakasyny, adamsy Gyzyl Hapyz Ahmet begi ýakyndan tanaýan kişi Selanikde doglan we soñ Aýdynyň halk deputatlygyna saýlanan Hasan Tahsin Sandyr (1865-1951).

[13] Hasan Tahsin San şu maglumaty berýär: "Atatürküň käbesi Zübeýda hanym Sopyzada maşgalasyndan bolan Fethulla aganyň gyzydyr. Ol Selanikde dünýä indi. Bu maşgala mundan 130 ýyl owal (XIX asyryň başlary). Olar Sarykölden Selanige göçüp gelipdiler. Wodina sanjagynyň günbatarynda Saryköl şäherçesinde 16 obadan ybarat bu şäherçeliler Makedoniýanyň we Teseliýanyň eýelenmeginden soñ Osmanly döwletiniň göçürip getiren we öň Konýa etraplarynda oturýan türkmenleriň neslidir. Olar soňky döwürlere çenli baş asyryň dowamynda öz durmuş özboluşlylyklaryny, edim-gylýmlaryny, hüý-häsiýetlerini üýtgetmän saklamagy başardylar".

[14] Başga bir daşary ýurtly ýazyjy Atatürküň ejesi hakynda

šeýle setirleri ýazypdyr:

"Mustapanyň kakasy Aly Ryza Ependi, ejesi Zübeýda hanym... Ol saryýagyzdy, ak tenli, çuňnurdan gelen aýdyň we mawy gözleri bardy. Maşgalasy Selanigiň günbatarynda, Albaniýa tarapda, kert we ýalaňaç dag gerişleriniň ýaýbaň, bir gyrasyny köllere direýän etraplarynda oturýardy. Bu ýerler türkleriň Makedoniýany we Teseliýany eýelemeginden soñ Anadolunyň jümmüşinden gelen obalylaryň göçüp gelen ýerleridi. Şonuň üçin Zübeýda hanym ilkinji çarwa türki taýpalaryň neslidigine we häzirem Toros daglarynda erkin durmuşda ýasaýan saryýagyz ýörükleriň ganyny göterýändigine diýseň buýsanýardy. Mustapa hem ejesine çekipdi: olam edil ejesi ýaly saçlary sary, gözleri mawydy".

[15] Zübeýda hanymyň özünüňem aýdышы ýaly, oglunu, gyzyny we onuň özünü tanaýanlaryň we bu boýunça seljerme geçirip görenleriň umumy gelen netijesi: Zübeýda hanym hakyky ýörük turkmenidir.

■ Mustapa Kemalyň kakasy Aly Ryza ependi hem ýörük turkmenlerindendi

Mustapa Kemalyň kaka tarapy Aýdyn/Söke taraplardan Manastyr etraplaryna götürülip getirilen Kojajyk ýörüklerindendir (Hoja Hamza ýörükleri).

Aly Ryza Epenti 1839-njy ýylда Manastyryň Debreýi Bala sanjagynyň Kojajyk şäherçesinde dünýä indi. Aly Ryza soñ maşgalasy bilen bile Selanige göçdi. Onuň kakasy Gyzyl Hapyz Ahmet Epenti hem mugallyndyr. Agasy hem Gyzyl Hapyz Mämmet Ependidir.

Ogaryň "Gyzyl" lakamyny almagy we ýerleşen ýerlerine Kojajyk diýilmegi, Aly Ryza Ependiniň aňyrsynyň "gyzyl oguzlardan" ~ Kojajyk ýörüklerinden-türkmenlerinden gelýändigini görkezýär.

[16] Ejesiniň şegeriesinde bolşy kaka tarapdanam iň ynamly maglumatlar ilki Atatürküň özünüň we onuň ejesiniň, doganynyň, olary ýakyndan tanaýanlaryň beren gürrüňleridir.

Makbule hanym: "Kakam Aly Ryza ependi selaniklidir. Özleri

ýörük neberelerindendir".

[17] Atatürk: "...Meniň ata-babalarym Anadoludan Rumelä gelen YÖRÜK TÜRKMENLERINDENDİR".

[18] Mustapa Kemalyň Selanikde bile önüp-ösen we mekdepde bile okan ýoldaşy, Kütahýanyň halk deputatlaryndan Mämmet Somer (1882-1950) şeýle diýýär:

[19] "Atatürküň atalary hakynda meniň bilýän zatlarym şular: "Atatürküň atalary Manastyryň Debreýi Bala sanjagyna degişli Kojajyk şäherine ýerleşipdirler. Bulary men selanikli ýaşululardan eşidipdim. Kojajyklylaryň hemmesi arassa türkmen dilinde gürleýärler. Olar iri süñkli adamlardyr. Bularyň hemmesi ýörükdir... Geýnişleri Anadoly türkmenleriniň geýnişine meñzeýär. Yaşaýyşlary, hatda şiweleri hem bire-bir gabat gelýär".

[20] Türkíyäniň "Milliyet" gazetiniň 1993-nji ýylyň 10-njy noýabryndaky sanynda "Ata(myz)yň nesil daragty" ("Ata'nın Soy Kütüğü") atly makala çap edilýär. Makalanyň awtory žurnalist Altan Arasly Kojajyk şäherçesine gidip ýörite barlag geçirýär we kojajyklylar bilen gürrüňdeş bolupdyr. Şonda kojajykly Numan Kartal diýen ýaşuly şeýle diýipdir: "Aly Ryza Ependi Manastyryň Debreýi Bala sanjagyna degişli Kojajykda dünýä indi. Kojajygyň ilaty tutuşlaýyn türkmendir, özem Anadolydan gelen ýörük türkmenleridir. Biziň aňryymyz musulman oguzlardan – türkmenlerdendir".

■ Çykgytlar

[1] Bozkurt, Mahmut Esat; Yakınlarından Hatıralar, Sel Yayınları, İst., 1955, s.95

[2] Egeli, Münir Hayri; Atatürk'ten Bilinmeyen Hatıralar, İst., 1959, s.15

[3] Ünaydın, Ruşen Eşref; Atatürk Tarih ve Dil Kurumları (Hatıralar), TDK. Yayıne. Ank., 1954, s.54

[4] Egeli, Münir Hayri, s.69

[5] Faik Reşit Unat'ın "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" Türk Dili

- Dergisi, Sayı 146, 1963 makalesinden aktaran Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Ank., 1984, s.171-173
- [6] Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. derleyen Nİmet Unan, Türk İnk. Tarihi Ens.yayını, Ank., 1959, s.143
- [7] Arıkoğlu, Damar; Hatıralarım, İst., 1961, s.304
- [8] Güler, Ali; Atatürk Soyu, Ailesi ve Öğrenim hayatı, Ank.1999, s.40-46 – Göksel, Burhan; Atatürk'ün Soykütüğü Üzerine Bir Çalışma, Kültür Bak. Yay., Ank.1994, s.7
- [9] Güler, Ali; s.46
- [10] Şapolyo, Enver Behnan, Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi, İst., 1958, s.33,23- aktaran Güler, Ali s.45
- [11] E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali a.g.e. s.27, 28
- [12] E.B.Şapolyo, a.g.e. den aktaran Güler, Ali a.g.e. s.28
- [13] Türk Parlamento Tarihi, 1919-1923 c.111, TBMM Vakfı Yay., Ank., 1995, s.132-133
- [14] E.B.Şapolyo, a.g.e den aktaran Güler Ali a.g.e.s.45
- [15] Lord Kınross, Atatürk Bir Milletin Yeniden Doğuşu, Sander Yayınları, İst., 1978, s.25
- [16] Güler, Ali, s.17
- [17] E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali, a.g.e. s.28
- [18] E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali, a.g.e. s.28
- [19] Türk Parlamento Tarihi 1931-1935, c.11, Ank.1996, s.402
- [20] E.B.Şapolyo, a.g.e. s.21 den aktaran Güler, Ali, a.g.e. s.28.

www.yorukturkmenvakfi.com internet sahypasynyň maglumatlary esasynda taýýarlandy.

Taryhy makalalar